

Knud Lundberg: *Dansk Fodbold, bd. 3 og 4.* (Forlaget Rhodos, 1988 og 1989) 217 s. og 234 s.

Hermed afsluttes Knud Lundbergs fodboldkrønike, hvis 2 første bind er anmeldt i Historie 17 s. 171 og 333. Der står fortsat, at værket er udgivet i samarbejde med Dansk Boldspil Union, men dette samarbejde har næppe været omfattende. Der er desværre ikke meget at tilføje til de foregående anmeldelser ud over, at nu er det også galt med korrekturlæsningen (f.eks. bd. 2 s. 63, s. 103, bd. 4 s. 51-52). Men nu dukker der dog en programmerklæring op fra Lundberg. Han

imødekommer i en efterskrift uspecificerede kritikere med, at han ikke er historiker, men krønikeskriver, og at han først og fremmest vil skildre de store kunstnere og deres kunst.

Det skal indrømmes, at det er en klar fordel for ham, at han i sidste bind er kommet op i nutiden, hvor han kan udfolde sin journalistik; den er der nemlig ikke noget i vejen med.

Men det synspunkt må fastholdes, at værket med sine 1.000 sider stort set kun fortæller om landsholdet, og det repræsenterer kun en begrænset – og ikke den vigtigste – del af DBUs virke.

Ib Gejl

SLESVIG OG HOLSTEN

Revision over Gram og Nybøl godser 1761. Ved Peter Kr. Iversen. (Historisk Samfund for Sønderjylland. Studierien, 4. 1989). VI + 441 s.

De første 424 sider af denne publikation er helliget den i titlen nævnte kildeudgivelse, mens Historisk Samfund for Sønderjylland har benyttet lejligheden til at markere Peter Kr. Iversens 75-års dag med en bibliografi over dennes omfattende og i hovedsagen lokalhistoriske trykte produktion i årene fra 1942 til maj 1989, som udfylder resten af publikationens sider.

I det følgende skal opmærksomheden koncentreres om kildeudgivelsen af en yderst spændende kilde til belysning af forholdene for beboerne på Gram gods i juli 1761.

Udover at indeholde en afskrift af selve kilden er kildeudgaven forsynet med en kortfattet, men fyldestgørende indledning af udgiveren (s. I-VI), ordforklaringer og noter (s. 350-360) samt et personregister ordnet efter

fornavne og typiske slægtsnavne (s. 361-424).

Vedrørende kilden oplyses det i indledningen, at anledningen var, at ejeren af Gram og Nybøl godser, grevinde Anna Sophie Schack, var død 28. september 1760, samt at hun kort forinden havde bestemt i sit testamente, at der af Gram og Nybøl godser samt hendes sjællandske godser skulle oprettes et stamhus, der skulle tilfalde grev Frederik Christian Schack, når gælden var betalt. Til administratorer blev Jacob Barchmann og Andreas Birch udpeget.

Det er disse to administratorer, der for at få et overblik over boets status i tiden fra 3. juli til 22. juli 1761 lod foretage en revision af undersåtternes forhold på Gram og Nybøl godser. De lod udarbejde en liste med ialt 33 spørgsmål, som hvert enkelt familieoverhoved skulle besvare, når de med kvitteringsbøger, fæstebreve og andre dokumenter blev indkaldt til at møde op. Herudover blev der på de enkelte

steder foretaget syn på bygninger, besætning og inventar. De 33 spørgsmål er gengivet side V-VI i indledningen.

Som det vil fremgå af ovenstående er der altså tale om en værdifuld og omfattende kilde til 1700tallets økonomiske og sociale forhold. Det kan bemærkes, at udgivelsen baseres på en renskrift af oplysningerne, selvom konceptet er bevaret, ligesom der er afvigelser til den på grundlag af revisionsprotokollen udarbejdede nye jordebog med hensyn til fæsternavne og afgifter.

Man må vel her tage udgiveren på ordet, når denne påstår, at forskellene er uvæsentlige og at arbejdsindsatsen ved at notere disse afvigelser ikke er lønsom, men lokalhistorikere, der fremtidig skal anvende kildeudgaven, bør være opmærksomme herpå.

Udgiverens bemærkninger må dog lede til spørgsmålet om, hvorvidt der så ikke også blev udarbejdet en lignende oversigt for stamhusets sjællandske godser. En sådan kilde ville jo være en ren lækkerbidsken til sammenligning af forholdene mellem landsdelene.

Desværre har udgiveren givet afkald på at »udmønte revisionsprotokollens mange oplysninger til en samlet fremstilling. Det må overlades til den enkelte bruger at finde frem til de for ham eller hende relevante oplysninger«. I kølvandet på dette afkald følger så også den manglende diskussion af troværdigheden af svarene på de enkelte af de 33 forskellige spørgsmål.

Der er her foretaget et stort arbejde med udgivelsen af en omfattende og nyttig kilde til Gram og Nybøl godsets historie, som lokalhistorikere og personalhistorikere vil vide at sætte pris på, men det må være at håbe, at kildeudgivelsen også på et tidspunkt udmøntes i en samlet fremstilling, gerne ved dens kyndige udgiver.

Finn Stendal Pedersen

Register til Sønderjyske Årbøger 1889-1988. Ved Børge L. Barløse. (Udg. af Historisk Samfund for Sønderjylland, Aabenraa, 1989). 488 s., 225,- kr. (medlemmer 150,-).

Sønderjyske Årbøger 1989. (Udg. af Historisk Samfund for Sønderjylland). 607 s.

Historisk Samfund for Sønderjylland har markeret Sønderjyske Årbøgers hundredeårsjubileum blandt andet ved at udsende en meget stor årgang af årbogen samt et registerbind til årbøgerne dækkende alle årgange 1889-1988.

Kumulerede registre og indholdsfortegnelser er en god idé og en nødvendighed, når det drejer sig om at overskue indholdet i tidsskrifter og årbøger. I dette tilfælde er der oven i købet tale om en nybearbejdning, ikke bare en ajourføring af tidligere registre, og resultatet er blevet et emneunderdelt stedregister, et personregister, en systematisk ordnet fortegnelse over artikler, en fortegnelse over anmeldelser samt et forfatterregister. Disse hjælpemidler gør det muligt hurtigt og sikkert at overskue Sønderjyske Årbøgers første 100 år.

Årbogen 1989 er meget stor. Af indholdet kan nævnes oversigtsartikler, dels af tidligere redaktører, der gør status over arbejdet med årbogen, og dels af Inge Adriansen og Henrik Fangel, der giver en meget fyldig oversigt over lokalhistorisk arbejde i Sønderjylland 1889-1989.

Blandt de egentlige artikler spænder emnerne vidt: økonomisk historie (f.eks. om oksehandelen, åbenråskibes middelhavsejlad, tilvirkning og salg af tekstiler), arbejderhistorie, jordkamp, nationale mindretal, personalhistorie med mere. Også tidsmæssigt kommer man vidt omkring fra diskussionen om anglernes hjemsted via senmiddelalderlige bønders kontakt med